İslâm ile Müslümanlık
Neden Aynı Şey Değildirler?

*** ***

Feriduddin AYDIN
feriduddin@gmail.com

دار العِبَر للطباعة والنشر
Al-Ibar Publishing
İstanbul-2018

İslâm İle Müslümanlık Neden Aynı Şey Değildirler

Kuşku yok ki **İslâm** ile **Müslümanlık** kavramlarının her biri, öbüründen çok farklı anlamlar taşımaktadır. Türkiyeli «ilâhiyat uzmanları»nın birçoğu bu gerçeği kabul ederken, bazıları bu iki kavramın anlamdaş olduğunu -*maalesef*- ileri sürmektedirler.

Onların bu konuda görüş birliği içinde olmaması, -*aslında bu ihtilâfın arka planında gizli kalmış*- dev sorunlara işaret eder gibidir. Fakat vurgulamak gerekir ki bugüne değin herhangi bir Türk ilim adamı, **İslâm** ile **Müslümanlığın** iki ayrı din olduğunu kabul etmiş ve bunu bir şekilde açıklamış değildir. İrdelendiğinde bu tutumun oldukça önemli nedenlerden kaynaklandığı ortaya çıkacaktır. Bunların en başında ise *(ataları suçlayıcı bir durumda kalmama)* düşüncesi gelmektedir! Çok az sayıda elit bir grup ilim adamı böyle düşünmüyor olabilir. Kanaatlerini açıklamadıkları için, onların bu tutumunu bilinçli bir suskunluk olarak değerlendirebiliriz. Çekinceyi bu suskunluğun nedenleri arasında saymak mümkündür. Her halükârda, zihinleri bulanık on binlerce «akademisyen»le bunları birbirine karıştırmamak lâzımdır.

Kuşku yok ki *(muteber delillere dayanmaksızın ve bilgisizce)* **İslâm** ile **Müslümanlığın** ayrı şeyler olduğunu kabul etmek, -*üstelik ileri sürmek*- büyük ve çok yönlü bir sorumluluk altına girmeyi sonuçlandıracaktır. Açık söylemek gerekirse böyle bir kabul, Türkistan'ın İslâm orduları tarafından fethedildiği tarihten günümüze kadar ***«ben müslümanım»*** demiş olan her insanın, İslâm'ın dışında bir dine bağlı olduğunu ileri sürmek anlamına gelecektir. Bu ise yanılgılar üzerine kurulu çok ürkütücü bir yargıdır; aynı zamanda önü alınamaz tartışmalara kapı aralar, hatta tahmin edilmez fitnelerin kopmasına bile neden olabilir. Dolayısıyla **İslâm** ile **Müslümanlık** -*birbirinden bağımsız birer din olarak*- karşılaştırıldıklarında, oluşacak kaygı üzerinde hakikaten durmaya değer. Çünkü özellikle Türk olduğuna inanan, -*Kitâbî İslâm'dan ve tarihten habersiz*-, «aydın» iddiasındaki birçok kimse, şiddetli bir refleksle konuya müdahale edecektir. Ancak şimdiden belirtmek gerekir ki olabilecek böyle bir müdahale -*İslâm'ın bakışıyla*- ahlâktan uzak ve temelden yoksun kalacaktır. Çünkü -*önemle vurgulanmalıdır ki*- İslâm, hem geçmişi yargılama yolunu kesinlikle kapatmış, hem de tekfir hükmünü çetin şartlara bağlamıştır. Sonuç olarak -*erbabınca*- yapılacak karşılaştırma doğru ve kesinlikle gereklidir, ancak geçmişe dönük yargılama yanlış, mesnetsiz ve tehlikelidir.

İslâm ile **Müslümanlığı** karşılaştırma paradigmasının açılımını, aslında bu halkadan başlatmak gerekir. Çünkü -*biraz önce sözü edilen yargılama*-, geçmiş için ne kadar anlamsız, hatta ne kadar tehlikeli ise, İslâm'ı mevcut dinsel karmaşa ortamından ve Müslümanlıkla karıştırılmaktan kurtarmak -*tehlikeli olsa da*- tam tersine o kadar anlamlıdır; onun da ötesinde bu görev, -*birinci derecede*- âlim mü'minlere düşer. Bunu bilinçli olarak üstlenmemek, günümüzdeki yaygın din ve düşünce anarşisine karşı lakayt olmak demektir ki bu, -*öz bir ifadeyle*- İslâm'a hıyânettir.[1] Genelde tüm İslâm dünyasında, özellikle Ortadoğu'da cereyan eden mezhep savaşlarını, kanların oluk oluk akıtılmasını, -*tarafsızlık adına*- donmuş gözlerle seyretmek demektir. Âlim ve bilinçli bir mü'minin böyle bir sorumsuzluk sergilemesi elbette

---

[1] «Hıyânet» kelimesi Arapçadır. Son yıllara kadar Türkçede bu şekilde kullanılmıştır. Bu sözcük: güveni kötüye kullanmak, döneklik, hainlik ve arkadan vurmak anlamlarına gelmektedir. Kelime, Atatürk'ün gençliğe hitabesinde de aynen bu şekilde ve şöyle geçmektedir: «(…) memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyânet içinde bulunabilirler.»

Buna rağmen -yozlaşmanın, disiplinsizliğin ve ahlâk çöküntüsünün Türkiye'de genel bir hâl almaya başladığı- son yıllarda bu kelime aniden «ihânet» şeklinde çarpıtıldı ve -ne yazık ki- Türkçenin emanet edildiği Türk Dil Kurumu, bu fahiş tecavüz karşısında sessiz kaldı! Atatürk'ün gençliğe hitabesi bütün okulların girişinde hatta bütün sınıfların duvarlarında, keza birçok resmi dairenin duvarlarında asılı bulunmaktadır. Bu kadar yaygın, üstelik Kemalistler tarafından kutsal sayılan ve devletçe koruma altına alınan bu metindeki bir kelimeyi çarpıtma cüretini gösterenler, hiçbir kutsal değere saygılı olduklarını söyleyemezler. On binlerce kanıttan biri olan bu belge bile İslam'ın tarih boyunca yüz binlerce kez çarpıtılarak günümüzün Müslümanlığına dönüştürüldüğünü göstermektedir.

İhânet de Arapçadır, fakat Türkçedeki karşılığı «küçümsemek»tir. Takdir edilir ki «hainlik» ile «küçümsemek» arasında hiçbir benzerlik ve ilişki yoktur. Tıpkı İslâm ile Müslümanlık gibi..

düşünülemez. Dolayısıyla önce yalnızca yanlışları belirlemek üzere *-bilimsel kriterler ve güçlü kanıtlar ışığında-* başlatılacak böyle bir karşılaştırma, *-arı İslâm'ın ortaya çıkmasını sağlayacak-* disiplinli, özverili ve ciddi çalışmalar için güçlü bir ilk adım olacaktır.

Her şeyden önce bu iki ismin, *-sözlüksel ve sınırlı birer kavramdan çok-*, oldukça kapsamlı iki farklı dini simgelediğini kaydetmek gerekir. Böyle bir kabulle ancak ikisini karşılaştırmak bir anlam ifade edebilir. Bu iki yapıyı karşılaştırabilmek, mutlaka uzmanlık düzeyinde hem İslâmî ilimler alanında, hem de İslâm tarihi konusunda yüklü bir bilgi birikimine sahip olmayı gerektirir. Çünkü İslâm yaklaşık 1400, Müslümanlık da 1300 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu uzun tarihin akışı içinde o kadar büyük çalkantılar, o kadar büyük olaylar yaşanmıştır ki bunlara ait muteber kaynaklara ulaşmadan, bu olayları sebep ve sonuçlarıyla ve tespit edilmiş tüm ayrıntılarıyla kronolojik olarak incelemeden, onları ilgilerle birbirine bağlamadan ve ait oldukları delillere dayandırmadan ne konunun ciddiyetini algılamak, ne de onu aktarmak mümkündür. Bununla birlikte araştırmacının **Arapça**, **Türkçe**, **Osmanlıca** ve **Farsça**ya *-ana dil düzeyinde-* hakim olması şarttır. Çağımızın Türkiyeli tarihçileri ve sosyologları *-ne yazık ki-* bu dillere vakıf olmadıkları için, geçmişin gerçeklerini günümüzün nesillerine aktarmada yetersiz kalmaktadırlar. Bunların çoğu tercümelere dayandıkları, ikinci ve üçüncü el kaynaklara başvurarak ancak birikim sağlamaya çalıştıkları için eserleri, hatta akademik tezleri bile kusurlarla doludur.

Bir ön açıklama olarak buraya kadar kaydedilen bilgiler ışığında yapılacak çalışmalar her şeyden önce ilmî formasyon, ondan sonra da ciddiyet, fedakârlık, dikkat, tedbir ve duyarlılık gerektirmektedir. Çünkü konunun tartışma ortamına taşınması, başta ırkçı çevreler olmak üzere çeşitli mistik ve ideolojik toplulukları harekete geçirecektir. Bu ise tahminlerin üzerinde bir kargaşayı tetikleyebilir. İhtimalden uzak olmayan bu tehlike, her an bir linç olayına bile dönüşebilir. Çünkü *-hisleri ve vicdanları tahrik eden-* bin yıl öncesinin sırlarıyla bir anda yüzleşecek bilgiden yoksun kalabalıklar, dehşetli bir panik içerisinde **«gerçekle temas şokunu»** yaşayacaklardır. Linç girişimlerinde kullanılacak malzemeler tez elden hazırlanacak, sloganlar üretilecek ve sonrası malûm. Onun için *-deyim yerinde ise-* tekere çomak sokmak niyetiyle asla değil, fakat sırf gerçekleri orta yere çıkarmak ve insanları hakikatle yüz yüze getirmek gibi hayırlı bir amaç için mutlak surette soğukkanlı davranmak, bilimselliğin ve hikmetli üslubun sınırlarını aşmamak özellikle bu konu için zorunludur.

***

İslâm ile **Müslümanlık** arasındaki uçuruma ışık tutmak amacıyla bir yerden başlamak için *-her şeyden önce-* bir ilk olan bu girişimin önemi üzerinde yoğunlaşmak lâzımdır. Taşıdığı ilmî değerin yanı sıra, konunun özellikle şiddet yanlısı çevrelerde çekeceği dikkat bunu gerektirmektedir. Özgür düşünceye kapalı bir toplum içinde insanları aydınlatmanın pek kolay olmadığını izah etmeye gerek yoktur. Araştırmayı bundan sonra üstlenecek ve devam ettirecek ilim erbabı için bu satırlara bir yol haritası olarak bakmak gerekir. Konunun ciddiyeti ve hassasiyeti bakımından önce araştırmanın köşe taşlarını belirlemek, ondan sonra detayları projelendirmek, çalışmanın ilerleyen aşamalarında disiplinini temin edecektir.

Şimdilik kabaca tarif edilen böyle bir disiplin çerçevesinde yapılacak çalışmanın sonunda, İslâm ile Müslümanlığın neden aynı şey olmadıkları elbette ortaya çıkacak ve gözler önüne serilecektir. İşte o zaman dileyen İslam'ı ya da Müslümanlığı özgür iradesiyle seçebilecektir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm de bu iradeyi onaylamaktadır: *«De ki: gerçek Rabbiniz tarafından bildirilmiştir. İsteyen iman etsin, isteyen inkâr etsin. Doğrusu biz, zalimlere öyle bir ateş hazırlamış bulunuyoruz ki alevden duvarları onları her yandan kuşatacaktır. Yardım*

dilediklerinde onlara yüzleri haşlayan maden eriyiği verilecektir. O ne kötü içecek, ne kötü bir yaşam ortamıdır.» **el-Kehf/29**[2]

[2] Âyetin orijinal metni:
وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ؛ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا، وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ، بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا. (الكهف: 29)